

ELS DARRERS TEMPS DEL MONESTIR DE RIPOLL

JORDI MASCARELLA I ROVIRA

LA PERCEPCIÓ DE LA RUÏNA 1840-1882*

1805 Descripció del monestir en la relació dels visitadors de l'orde benedictí (Visitas... de la Congregación Benedictina Claustal Tarraconense).

S. SIBALDO MARTÍN.

La iglesia de San Juan de Ripoll en la villa de Ripoll.

1806 i 1807 Jaime Villanueva visita Ripoll. La descripció apareix l'any 1821, en publicar-se el volum VIII del seu Viaje literario a las Iglesias de España.

XVIII

1808 Informe de l'espia francès Larénel en què comenta les propostes d'embarquement de l'abadia per part dels miquelets, ja que l'abat -com a president de la junta- no els pagava el sou.

* El Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès s'adhireix als actes del Centenari de la Restauració de l'església de Santa Maria de Ripoll, amb l'edició de la cronologia que va ser presentada en la conferència del mateix títol, dins el cicle organitzat pels AMICS DELS MONESTIRS DEL RIPOLLÈS.

Agraïm a aquesta associació i a l'autor les facilitats per publicar el text.

1808-1809 El goven napoleònic redueix i posteriorment suprimeix els ordes regulars.

1811 Abolició de la jurisdicció civil dels abats.

1813 Memorial de l'alcaldia de Ripoll contra la jurisdicció eclesiàstica abacial. Rèplica del procurador del monestir al President de la Congregació.

1814

1814 C. Langlois, dibuixant francès, publica els seus famosos gravats de Ripoll, entre els quals la Vue de Saint Benito.

1851

1820 a 1823 Trienni Liberal. Entre d'altres, se suprimeix la congregació benedictina. Malgrat estar en una zona de forta influència realista, hi ha indicis de la dispersió dels monjos des de 1821 (correspondència de Roc d'Olzinelles). Es venen alguns béns incautats.

1824 Reial Ordre de 28. IV: retorn de les possessions als benedictins.

1825 a 1830 Obres de restauració de l'església monasterial. L'inici de les reformes és ideat per l'arquitecte

1843

Josep Morató i Codina (mort el 1826).

1826 a 1831 Edició “moderna” de la Crònica de Pujades.

1827 Aixecament ultrareialista. Es parla de reunions secretes al monestir de Ripoll.

1830 a 1833 Diverses descripcions del monestir en les relacions dels visitadors de l'orde benedictí.

1832 i 1833 Manuel Galadies i Mas escriu i publica un article geogràfic i econòmic sobre la vila de Ripoll (al Diccionario Geográfico Universal).

1835 Crema de convents.
9 d'agost: assalt del monestir de Ripoll.
Antoni Raguer, procurador del monestir, obté la custòdia de les ruïnes.
Setembre: saquejos i profanacions de tombes.

1835 a 1837 Reials decrets d'exclaustració i desamortització conduïts per Mendizábal.

1836 Nomenament d'Eudald Raguer com a sots-delegat de l'Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA) a Ripoll

1843

1851

1865

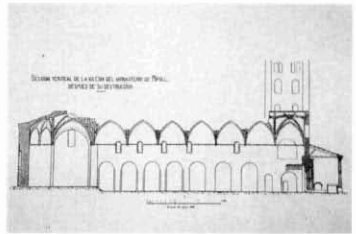
Pròsper de Bofarull publica Los condes de Barcelona vindicados, amb abundant informació procedent de l'arxiu ripollès.

1865

- 1837 Durant l'ocupació carlina (Urbiztondo), l'abat i alguns monjos retornen al monestir.

- 1838 Juliol: informació de testimonis sobre la troballa de les restes de Ramon Berenguer III.

1860

- 1839 Comença la venda de propietats arran de la desamortització: possessions d'Aja.

27 de maig. Presa de Ripoll per part dels carlins.

1870

- 1840 Ofici de l'Ajuntament de Ripoll sobre els béns del suprimit monestir. L'església és ocupada per 200 presoners carlins.

El Sr. Josep Feliu i Miralles, diputat, presenta un projecte de llei al Congrés per compensar els treballs de ripollesos i camprodonins en la darrera carlinada.

- 1841 L'Ajuntament de Ripoll agraeix al de Barcelona una làpida "de la Constitució" destinada a la plaça de l'antic monestir.

Es constitueixen unes juntes muni-

Abat del Monestir d. Santa Maria de Ripoll, abans de la restauració.

1870

cipals de conciliació.

Maig: la Diputació de Girona organitza una rifa pro-damnificats de la presa de Ripoll de 27.V.1839.

Agost: valoració d'un lot de finques del monestir.

- 1842 La Junta de restauració local sol·licita que l'església de Santa Maria esdevingui parroquial. No s'arriba a cap acord amb el clergat de Sant Pere, i la finca retorna a l'Estat.

Pel contrari, sí que s'aprofitarà la cessió de l'edifici de l'antiga cort del vicari per instal·lar-hi l'ajuntament i una escola municipal.

Cataluña, obra de Francesc Pi i Margall, no esmenta el monument ripollès.

- 1843 L'ajuntament instrueix un expedient d'indemnització per pèrdues i danys en la guerra carlina.

El segon volum de Recuerdos y Bellezas de España, dedicat a Catalunya, obra de Piferrer i Pi i Margall, conté una descripció de Ripoll i dos dibuixos de Francesc Xavier Parcerisa.

Llistat de propietats de l'antic monestir valorades i capitalitzades per la junta d'amortització.

- 1844 Reial Ordre encarregant als Jefes

1870

1880

1880

Polítics provincials l'elaboració d'un cens de monuments.

- 1845 Es publiquen a Londres les memòries de viatge de Richard Ford, que esmenta sumàriament el seu pas per Ripoll.

1880

- 1846 Narcís Heras de Puig publica al periòdic gironí "El Postillón" la sèrie Excursión a la montaña geronina, aplegada en llibre l'any següent i material de base -pel que fa a Ripoll- per al Diccionario Geográfico de Madoz.

1880

Segurament es constitueix la Comisión Provincial de Monumentos de la Provincia de Gerona.

- 1847 Cau la volta de la galeria nord-es del claustre.

1880

- 1850 L'Estat anuncia la venda del monestir. Revocació de l'ordre per pressions de les comissions artístiques i de monuments.

L'anècdota del preu de valoració (unes 8.000 ptes. de finals de segle) va ser elaborada literàriament, entre d'altres, per Domingo Torrent i Garriga.

Es destinen 5.906 rals per emprendre les obres més urgents.

Nomenament d'Eudald Raguier com

1880

a soci honorari de la Comisión de Monumentos de Girona.

- 1851 Concordat Estat-Església. Víctor Balaguer inclou el monestir de Ripoll en la seva obra Los frailes y sus conventos (anys després a Cuatro perlas de un collar).

1881

- 1851 i següents. Josep Giró i Torà, apotecari vigatà, visita diverses vegades el Ripollès, interessat per les llegendes del comte Arnau. Entre d'altres, dibuixa vistes del monestir i l'única coneguda de la plaça del Corral.

1881

- 1852 El Bisbat de Vic reclama el monestir de Ripoll. Li és denegada tal pretensió per la Comisión de Girona i de Madrid.

Cau part de la volta de la nau principal i de la nau de l'Evangelí.

“El áncora”, publicació periòdica, publica la necessitat de la restauració de l'església i del claustre “obra maestra entrambas del más señalado goticismo”. I conclou: “en cuya conservación más que Ripoll está interesado el buen nombre de la católica España”.

- 1853 Obres de neteja, arplega i demolició.

1881

1855 Eudald Ragner tramet a la Comisi3n de Monumentos el compte de les despeses dels anys 1850-1853: 1.608 rals.

1855 a 1860 Primeres intervencions a Sant Pere de Galligants.

1856 Cau la torre del palau de l'abat. Es recuperen una setantena de volums notarials del monestir, que es traslladen a l'Audi3ncia de Barcelona i, m3s tard, a l'ACA).

1860 La Societat del "Veterano", explotadora de les mines de Surroca i promotora del ferrocarril, obt3 perm3s de pas a trav3s de les antigues depend3ncies del monestir (actual carrer del Dr. Ragner i carretera de Sant Joan de les Abadesses).

1861 La Real Academia de Bellas Artes (RABA) destina 7.820 rals a la Comisi3n de Monumentos per a Ripoll.

Mart3 Sureda i Deulovol, arquitecte de la Comisi3n de Girona visita Ripoll.

Joan Ma3n3 i Flaquer, des del "Diario de Barcelona" fa una crida d'atenci3 a les ruines de Ripoll.

La RABA de Barcelona nomena de-

1854

1884

1886

- legats i ordena tapar unes rases obertes davant de la portada.
- 1862 La Intendencia de Girona cedeix a la municipalitat de Ripoll diversos locals dependents de l'extingit monestir. Donació de fons per a l'arranjament de Ripoll. El corresponsal del "Diario de Barcelona" reconeix l'atenció dispensada per la Diputació Provincial, l'Ajuntament de Barcelona, l'Academia de San Fernando, l'Ateneo Catalán i els escolars de Vic. L'Ajuntament pretén fer una capella davant l'accés al monestir, i Eudald Ragner s'hi oposa. "El Ausonense" i "El telégrafo" publiquen una correspondència que dóna compte de les obres realitzades fins en aquell moment. El 7 de novembre, la Comisión de Monumentos de Girona nomena un dipositari per recaptar i distribuir els 23.060 rals de subvenció de les Diputacions de Girona, Barcelona, Lleida i d'una subscripció voluntària.
- 1863 Una comissió de la Real Academia de Bellas Artes visita Ripoll. La componen el filòleg Manuel Milà i Fontanals, el pintor Claudi Lorenzales i l'arquitecte Elies Rogent. El Círcol Literari de Vic, en sessió de 4 de febrer, amb la participació de Manuel Galadies i Francesc d'Assís Aguilar, comenta la desfeta del monestir de Ripoll. En la sessió següent (22 de febrer) es llegeix una memòria sobre la reconstrucció, del mateix M. Galadies. Es reprenen les obres de consolidació al monestir. Pere Pellicer i Pagès, arquitecte, consolida el creuer. Es nomena Esteve Maxach, director de camins veïnals de la província de Girona, perquè procedeixi a l'establiment del cadastre dels terrenys de l'antic monestir, objecte de diverses disputes.
- 1864 E. Ragner justifica la despesa dels 23.060 rals. Propostes de permutes de te-

- renys entre particulars i la Comisi6n.
- 1865 S'aixequen diverses qüestions sobre delimitaci6n de terrenys, usos d'aigua, etc. En el capítol de la segona edici6n de la Cr6nica General de Espa6a dedicat a la província de Girona, obra de Gaiet6 Rosell, s'hi inclouen dos gravats del monestir de Ripoll, un dels quals, obra de Miranda, es basa en un dibuix de Severini (reproduït anys m6s tard per "El Globo" de Madrid).
- 1866 Es fa necess6ria una delimitaci6n de terrenys a l'entorn del monestir.
- 1867 L'Estat concedeix 10.000 rals m6s per a Ripoll. S'inicia el pavimentat del primer pis del claustre en la crugia oest, annexa al mur de la nau. Primera estada a Ripoll de Josep Maria Pellicer.
- 1870 L'Academia de Bellas Artes de Barcelona aprova el projecte de restauraci6n de l'arquitecte i acad6mic Elies Rogent. Aquest projecte ser6 el primer que va conèixer el bisbe Morgades, que el va sol·licitar a l'academia i li va ser remès pel marquès de Sentmenat el febrer de 1886.
- 1872 Josep M. Pellicer obté un premi a l'Associaci6 Liter6ria de Girona amb una memoria descriptiva del monestir de Ripoll. La publiquen a Girona l'any següent.
- 1874 Josep M. Pellicer és nomenat membre corresponent de la R. Academia de la Hist6ria. També esdevé vocal de la Comisi6n de Monumentos. Cooficialitat de representaci6: Ragner-Pellicer. Durant la 3a. guerra carlina J.M. Pellicer demana protecci6n per al monument.
- 1875 Pellicer manifesta haver identificat les restes del comte Guifré i del seu fill Rudulf. Juliol: es publica la Breve rese6a de la visita al R. Monasterio de Sta. Marí de Ripoll, de J.M. Pellicer, a

- càrrec de la Comisión Provincial de Monumentos.
- Eudald Ragner dimiteix i es nomena al seu fill Josep com a delegat de la Comisión a Ripoll.
- Pellicer proposa subvencionar les obres de consolidació i arranament amb el producte de la venda de terrenys no interessants.
- 1876-77 El Sr. marquès de Monistrol fa gestions en pro del monument davant el Ministre d'Estat.
- 1877 En un article al "Diario de Barcelona" Francesc Miquel i Badia reconeix la restauració del monument "romànic"/"bizantí" per a ús parroquial, en substitució de Sant Eudald.
- Jaume Collell predica en la festa de Sant Eudald.
- Ramon Arabia i Solanas, membre destacat de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i futur president de l'Associació d'Excursions Catalana, visita Ripoll i proclama la necessitat de reconstruir el monestir.
- 1878 Es funda a Vic "La Veu del Montserrat", vehicle de la ideologia restauradora de la mitra vigatana.
- Cau part de la volta oriental del creuer.
- La Comisión de Monumentos es reuneix a Ripoll amb diferents parts interessades: bisbat, Ajuntament, Junta de Restauració, Societat de FFCC i particulars.
- Al periòdic "La Crónica de Cataluña" apareixen crítiques a la gestió de la Comisión de Monumentos.
- J.M. Pellicer publica Sta. María de Ripoll. Noble origen... oportuna, conveniente y fácil restauración.
- El producte de les vendes d'aquest llibre ha de servir al propòsit de restaurar el monument,
- En l'exposició de l'Asociación para el Fomento de las Bellas Artes, hi consten quadres de Modest Urgell, l'avi Berga i Martí Sureda amb motius ripollesos i del monestir.
- Nomenament de J. M. Pelli-

- cer com a substitut a Ripoll del delegat de la Comisió de Monumentos, Josep Raquer.
- 1879 L'Associació d'Excursions Catalana remet una carta a diferents entitats i publicacions per ajudar a la restauració de Santa Maria de Ripoll. L'eco d'aquesta iniciativa es recollirà fins i tot a "La Llumanera de Nova York", en el número de setembre.
- "L'Excursionista", òrgan de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques ens informa d'una sortida, el mes de setembre, dels senyors Aulèstia, Pau i Vergés, que ens testimonia les obres de neteja dels absis i de la urbanització de la plaça, davant la portada.
- Francesc Ubach i Vinyeta presenta la poesia "La Portada de Ripoll" al certamen de l'Associació Literària de Girona (l'any 1872 ja hi havia concorregut amb èxit amb el text "Ripoll!").
- El ministeri del Foment concedeix 8.000 pessetes d'ajut. J.M. Pellicer és nomenat membre corresponent de l'Acadèmia de Bellas Artes de San Fernando.
- "La Veu del Montserrat" publica "una obra catalana", d'autor anònim que fa referència a l'obra de la restauració. Més endavant (anys 1886-1893) aquest periòdic en la secció "Crònica de la Restauració" esdevé l'òrgan oficial de difusió de l'empresa a càrrec del bisbat de Vic.
- "Lo Gay Saber" publica una notícia sobre el monestir del Ripoll. Els anys següents (1879-1880) seguirà de prop les primeres campanyes de restauració.
- 1880 Els dies 4,5 i 6 de gener l'Associació d'Excursions Catalana visita Ripoll (resenyes al "Diario de Barcelona" i al "Diari Català"). El fotògraf Marc Sala obté unes plaques que seran molt divulgades com a col·lecció de vistes.
- Març: "L'escut de Catalunya" publica un article de J. M.

Pellicer en el qual insisteix en la relació del monestir Ripoll amb la Reconquesta i els orígens nacionals. “El Globo” de Madrid dedica un article i un gravat al monestir de Ripoll.

El rei Alfons XII encapçala la llista de subscriptors de l'Associació d'Excursions Catalana, amb 3.000 ptes.

R.O. de 8 de juny, de concessió de 8.000 ptes més per a les obres més urgents de l'ex-monestir de Ripoll.

Juny: la Comisión de monumentos encarrega al marbrista gironí Jaume Salas el treball de les columnes que es necessiten per a la reconstrucció de l'ala nord del claustre.

“La Ilustración Española y Americana” publica una nota sobre el monestir en ruïnes amb un gravat -obra d'un tal Antonio Herbet, inspirada en el de F.X. Parcerisa- que va ser objecte de dures crítiques (“Diari Català”, núm. 382).

Octubre: Fermín Lasala, ministre del Foment, es trasllada a Ripoll amb motiu de la

inauguració del Ferrocarril i visita les obres del monestir. Gaietà Barraquer visita Ripoll per enquestar testimonis i trobar material per als seus llibres Las casas de religiosos en Cataluña i los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX (publicats al segle XX) Santiago Rusiñol ressenya en sengles conferències al “Noticiero Universal” i al “Fomento de la Producción Española” la seva visita a la comarca: l'excursió a Ribes, el Taga, Sant Joan i Ripoll. L'any següent va ser publicada a l'Anuari de l'Associació Catalana d'Excursions.

1881 Lluís Rigalt, Francesc Soler i Rovirosa, Francesc Torrecassana i potser altres membres de l'acadèmia de B.A. de Barcelona es desplacen a Ripoll i en deixen testimoni artístic.

“L'Avens”, en el seu segon número -etapa velografiada- es fa ressò de la necessitat de la restauració del monument. Més endavant, i de la mà, entre d'altres, de Jaume

- Massó i Torrents, seguiria de prop els actes de la restauració eclesiàstica.
- J.M. Pellicer i Pagès es trasllada a viure a Mataró.
- Conclou la campanya de restauració de Montserrat, precedent directe de la de Ripoll.
- 1883 Polèmica a la “Revista de Gerona” entre Pere Pellicer i Pagès -llavors Alcalde de Ripoll- i Joaquim Botet i Sisó -president de la Comisión de Monumentos gironina, a propòsit de la utilització dels fons recollits per l’Associació d’Excursions Catalana. La memoria sobre el objeto, conveniencia y autorización de las obras serà part de l’al·legat de Pere Pellicer.
- 1884 L’obra España. Sus monumentos, etc., re-elaboració de la de Piferrer i Pi i Margall, 1843, a càrrec d’Antoni Aulèstia, dedica un capítol i diverses imatges al monestir de Ripoll (dibuix a la ploma de Pascó).
- 1885 3 de novembre: Real Decreto del Ministerio de Fomento, pel qual es cedeix el monestir al Bisbat de Vic. Publicació de Canigó, de Jacint Verdaguer, que l’any següent, amb motiu de l’inici de la reconstrucció, serà coronat a Ripoll “poeta de Catalunya”.